

[Bording.]

varigt Moratorium, naturligvis kun gældende den Gæld, der er stiftet under den lave Krone.

Naar jeg siger, at det er paakrævet, er det dels, fordi det ellers i mange Tilfælde vil gaa saaledes, at selv om der kunde være Mulighed for, at Debitor, altsaa Landmanden, ved Forhandling om Akkord kunde opnaa en rimelig Ordning med sine Kreditorer, hvis der blev Tid til at gennemføre en saadan Forhandling, og derved kunde komme ind i saadanne Forhold, at han i Fremtiden kunde svare Renter af den Gæld, som han vilde faa efter en saadan Nedskaering, kan en Kreditor, maaske meget hurtigt, slaa Debitor ud, allerede før han kommer i Gang med disse Forhandlinger, ved at kræve de Laan indfriet, som Debitor er pligtig at betale, eller maaske blot kræve Afdragene betalt. Det vilde dog være ganske urimeligt, om det skulde gaa paa den Maade, og derfor synes jeg, det er i høj Grad paakrævet at faa Adgang til at give et begrænset Moratorium.

Men dernæst vil det ogsaa være i høj Grad betimeligt af Hensyn til de Landmænd, som i Virkeligheden har Mulighed for at forrente den Gæld, de har paa deres Ejendomme; den kan maaske være stor nok, maaske ogsaa for stor, men ved meget stor Dygtighed og Sparsommelighed og personligt Arbejde har vedkommende Familier maaske Mulighed for at komme igennem Vanskelighederne og forrente den Gæld, de har paataget sig, uden at søge Akkordordning, og de har maaske ogsaa Villie dertil, idet de holder paa, at det bedste for dem er at opfylde de Forpligtelser, de er gaaet ind paa.

En saadan Opfattelse skulde man jo ingenlunde slaa ned i Befolkningen; det vilde dog til syvende og sidst være det bedste, om denne Opfattelse ogsaa i Fremtiden kunde være den raadende her i Samfundet. Men i mange Tilfælde vil det være uhyre vanskeligt for disse Mennesker at klare Situationen, hvis de skal betale Afdragene af de sidste Prioriteter, meget store Afdrag, i mange Tilfælde 10—20 pCt. af Hovedsummen, ja, ofte er de ogsaa udsat for at skulle udbetale hele Beløbet efter faa Aars Forløb, og de vil maaske slet ikke kunne skaffe disse Penge, selv om de ellers er i Stand til at forrente deres Gæld. Hvis de ikke faar et Moratorium og dermed Udsigt til at kunne sidde og arbejde i Fred og Ro i nogle Aar, vil der blive slaaet meget i Stykker ude omkring i Landbruget og det

ikke mindst blandt de Landboere, som har de bedste Følelser.

I vort Forslags § 3 har vi dernæst foreslaaet Bestemmelser om at lette Vilkaarene for en Del Statshusmænd. Der foreligger jo allerede for Tingets Medlemmer Andragender fra Statshusmænd i Randers og Viborg Amter om visse Lempelser, og der er maaske indkommet flere Andragender til den højtærede Minister; i alt Fald kan det ikke være undgaaet Rigsdagsmændenes Opmærksomhed, naar de færdes ude omkring i Landet, at der ogsaa er betydelige Vanskeligheder for Statshusmændene.

Og dette er ganske naturligt. De Statshusmænd, som har begyndt under den lave Krone, under Højkonjunkturerne med de mægtige Priser, og har begyndt med faa Penge, har det naturligvis paa samme Maade som de andre Landmænd, der har begyndt med smaa Penge under de samme Vilkaar, med høje Priser, store Gældsbyrder o. s. v. Det, som disse Statshusmænd nu ønsker, er at faa Henstand med Renter og Afdrag i nogle Aar, saaledes at denne Henstand bliver betragtet som en Slags Driftslaan. Det gælder baade de Husmandsbrug, der er oprettet efter den gamle Husmandslov, og dem, der er oprettet i de senere Aar efter Loven af 4. Oktober; ogsaa mangfoldige af disse er kommet i Vanskeligheder, og dette bevirker jo, at mange unge Landmænd for Øjeblikket er meget betænkelige ved at gaa ind i et Statshusmandsbrug. Selv om der efter mit Skøn og formodentlig efter alles Opfattelse ikke mere er tilnærmelsesvis den Risiko og den Vanskelighed ved det, som der var for 4—5 Aar siden, er de unge alligevel betænkelige, naar de ser hen til, hvorledes mange af de Statshusmænd har det, som har begyndt i de senere Aar. Det frister ikke disse unge Mennesker at skulle gaa ind under de samme Vilkaar og sidde og slaas dagligt for Udkommet, maaske halvsulte for at kunne klare sine Forpligtelser.

Derfor har man en Forpligtelse til at hjælpe disse ud af Vanskelighederne, navnlig naar det kan ske, uden at Statskassen kommer til at lide virkelige Tab ved saadanne Foranstaltninger. Der er jo en Kategori af Statshusmænd, som er kommet ind under den lave Kroneperiode, som er kommet ind i en Periode, hvor Bygningerne var overordentlig dyre, og hvor det i mange Tilfælde var umuligt for dem at faa Laanene til at strække til til Bygningernes Opførelse, saaledes at de af den Grund fik en betydelig Klatgæld, og hvor Priserne paa Besætning,